

'de publieke opinie' over de objectiviteit van de brt : veel politieke kwakkels en een paar (semi-)wetenschappelijke feiten(*)

peter thoelen

AANZET

De discussie over de BRT-nieuwsdienst, die stilaan in een volledige windstille verzeild geraakt is, heeft steeds uitgeblonken in een aantal onfraaie kenmerken :
- sloganeske en nooit hard gemaakte BRT-kritiek, vooral vanwege politici,
- hiermee samenhangend een "wetenschappelijk" debat dat eveneens voor een veel te groot deel gekenmerkt werd door onsystematiciteit.

Met dat laatste bedoelen we ten eerste dat noch wettelijk, noch wetenschappelijk ooit een adequate definitie gegeven werd van het kernbegrip uit de hele discussie, te weten "objectiviteit"(1) (enkel politici schenen te weten wat objectiviteit betekende : hetgeen samenviel met hun subjectieve eigenbelang) en ten tweede dat nog nooit iemand gepoogd had om de afzonderlijke resultaten van empirische studies over het BRT-journaal samen te brengen, zodat het leek alsof er geen empirisch materiaal over bestond. Onder andere die twee lacunes heeft ondergetekende trachten weg te werken in z'n licentiaatsverhandeling, waarvan een klein stukje hier gepresenteerd wordt.

Analyses hebben intussen aangetoond dat de kritiek vanwege de politici, zoals uitgesproken in de geëigende persorganen, er voornamelijk op gericht was om de inhoud van het nieuws te conformeren aan hetgeen de criticus ervan verwachtte (meer partijgetrouw nieuws, dus) en dat hij tevens een instrument was in dienst van de omroeppolitiek van de kritiserende partij (stemmingmakerij tegen de BRT, door in z'n gevoeligste plek, de nieuwsdienst, te stompen) (Burgelman 1980, 1984; Fordyn 1986: 12-24). Volgens een aantal gegevens ging de kritiek op de nieuwsdienst sinds het begin van de jaren '70 globaal in stijgende lijn, met een toppunt in 1982 (Fordyn 1986).

Inhoudelijk had men het zowel over "de BRT is wel een verwoed voorstander van voorrang van rechts" (Parez 1971-1972; citaat De Rode Vaan 11-3-1965) als over "daarom laat ik de BRT liggen waar hij ligt: links" (Spectator 19 juni 1982). Volgens velen was "de geest van" of "de invloed van" wat gemeenlijk genoemd wordt "mei '68" (laten we zeggen "de contestatie") hierin van beslissend belang. Het is inderdaad duidelijk dat sinds de contestatie een minder gedweeë en meer kritische journalistiek is ontstaan, in een aantal landen al wat meer dan in andere. Vreemd is dat sommigen (vooral politici) daarin de opkomst van de partijdigheid - meer bepaald het "gauchisme" - bij de BRT zagen (onder meer N.N. 1982: 6; Grootjans 1980: 86-87; Jean Rey in Engels 1976: 4), terwijl anderen (vooral journalisten) juist de "oude garde" van BRT-journalisten te on-

derdanig en partijtrouw vonden en de jongere generatie (die van "na '68") als niet alleen kritischer, maar ook onafhankelijker bestempelden (onder meer Reding 1981: 23-24; De Jonghe 1975: 63; Van Laeken 1977: 11).

Een aantrekkelijk argument om z'n kritiek op de BRT te stutten, is steeds "de publieke opinie" geweest. Probleem, zoals men weet, is dat weinigen controle hebben op wat "de publieke opinie" betekent, en wat ze dan wel inhoudt m.b.t. de omroepobjectiviteit. Gesteld dat men "de publieke opinie" zou kunnen vatten in opiniepeilingen, dan onthullen deze over de BRT-objectiviteit toch wel enkele verrassingen (2).

DE PEILINGEN

De meest recente maar tevens minstzeggende enquête is die van UNIOP-UNISOP uit 1987 (De Morgen 8 oktober 1987). Hieruit zou blijken dat CVP-gezinden het BRT-journaal te SP-gekleurd vinden en vice versa. PVV-aanhangers vinden datzelfde journaal dan weer te veel CVP- en SP-gezind. Standpunten die ons net iets té voor de hand schijnen te liggen en overigens zeer goed overeenstemmen met wat de voorzitters van de genoemde partijen vertelden in een rondvraag van Spectator (Spectator 23 mei 1981).

Andere gegevens bevredigden onze wetenschappelijke nieuwsgierigheid in veel grotere mate.

Laten we beginnen met een tamelijk recente vergelijking. Dimarso-Inra voerde in 1975 een eenvoudige peiling door (De Standaard 27 maart 1975), die in 1986 door Alex Fordyn ongeveer exact werd overgedaan (Fordyn 1986: 55-61, 71). Op de vragen "Is het politiek, sociaal en economisch nieuws dat door de Belgische radio en tv wordt gebracht volgens u..." (Dimarso-Inra) en "Vindt u de BRT..." (Fordyn), kwam het volgende uit de bus :

Tabel 1 : Vergelijking van de peilingen van Dimarso-Inra (1975) en Fordyn (1986): in % van het aantal antwoorden

waardering BRT-nieuws	1975	1986
altijd objectief en neutraal	8.9	8.4
meestal objectief en neutraal	28.0	35.5
soms partijdig en eenzijdig	23.5	23.3
meestal partijdig en eenzijdig	9.5	6.1
weet niet	21.2	12.1
zonder antwoord/niet ingevuld	8.9	1.0
niet geïnteresseerd		13.6

In 1975 was de verdenking van partijdigheid en eenzijdigheid groter bij hoger opgeleiden dan bij lager geschoolden. Fordyn vond een licht omgekeerde tendens : hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer men de BRT wel objectief noemde.

Vooraleer we deze peilingen nader analyseren, vatten we twee andere recente enquêtes samen, die verschenen in het magazine Knack.

In 1984 rangschikten de Knack-lezers een aantal verschillende zenders naar objectiviteit, volledigheid en presentatie. Resultaat daarvan :

Tabel 2: Waardering van Knack-lezers voor informatie van verschillende zenders (de meest objectieve krijgt 1, de minst objectieve 9 enz...); Knack-Sobemap (1984)

zender	objectiviteit	volledigheid	presentatie
BRT	1	2	2
NOS	2	3	1
BBC	3	1	3
RTL	4	6	4
A2	5	5	5
andere	6	7	8
RTBf	7	8	7
TF1	9	4	6
F3	9	9	9

Hierover wist de Knack-redacteur nog te melden: "Bijna 35 % van de Knack-lezers duiden de BRT aan als meest objectieve terzake. (...) Vrouwen bijvoorbeeld schatten de objectiviteit van Franstalige zenders veel hoger in dan mannen, want die (de mannen, P.T.) opteren voor de droge afstandelijkheid van de BBC. Onze nationale zender scoort ook op andere vlakken opvallend hoog. Zo vindt 24 % van de lezers dat de BRT de meest volledige informatie geeft, en die uitslag wordt alleen verbeterd door de BBC (26 %). De NOS is met bijna 19 % derde. Inzake levendigheid en het aangenaam karakter van de gepresenteerde informatie legt de BRT (20 %) nipt de duimen voor de NOS (20,5 %) en eindigt een neuslengte voor de BBC (18,4 %)" (Knack 26 december 1984). In 1987 herhaalt het weekblad deze enquête en presenteert de resultaten op een lichtelijk andere wijze. Ook werd er een vergelijking gemaakt tussen de eigen lezers en een staal uit de Vlaamse bevolking:

Tabel 3: Idem in % van het aantal antwoorden van Vlamingen in het algemeen (VL) en Knack-lezers (KN); Knack-Sobemap (1987)

zender	het meest objectief		het meest volledig		het meest aangenaam	
	VL	KN	VL	KN	VL	KN
BRT	44.2	36.5	35.9	20.9	28.7	17.5
RTBf	3.9	2.6	3.3	5.5	1.9	6.3
NOS	27.7	24.1	34.3	11.7	42.0	14.2
RTL	8.4	6.3	8.1	5.8	10.8	14.6
BBC	7.4	18.6	8.8	37.7	6.7	22.7

Voor de algemene steekproef van Vlamingen is de BRT zowel het objectiefst als het volledigst (de NOS is het aangenaamst). Voor Knack-lezers is hij wel het objectiefst, maar de BBC is vollediger en aangenamer (Knack 20 mei 1987).

EERSTE VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN

Uit de Knack-enquêtes kan men afleiden dat de BRT qua objectiviteit over de hele lijn (door Knack-lezers én door andere Vlamingen, en voor de eersten zowel

in '84 als in '87) geprefereerd wordt. Wat betreft volledigheid moet de BRT het wel afleggen tegen de BBC, tenminste volgens de Knack-lezers. Leerrijk is ook dat de commerciële presentatiestijl van de Franstalige zenders niet erg lijkt aan te spreken.

Het percentage Knack-lezers dat de BRT het objectiefst vindt, schijnt tussen '84 en '87 licht te stijgen (van "bijna 35 %" naar 36,5 %). Een aantal opvallende verschillen doen zich voor tussen Knack-lezers en andere Vlamingen, vooral aangaande de BBC.

De parallelle enquêtes van Dimarso-Inra en Fordyn laten zien dat het percentage respondenten dat het BRT-nieuws steeds objectief en neutraal vindt, niet noemenswaardig daalt (van 8,9 % tot 8,4 %; over de significantie van deze en andere cijfers kunnen we niets afleiden!). Bedenken we hierbij dat dit antwoord als tamelijk naïef kan worden beschouwd. Nog afgezien van de vraag of volledige objectiviteit wel bereikbaar is (en verweg de meeste auteurs zijn overtuigd van niet), zou het ons ten zeerste verwonderen als er een omroep zou bestaan waarvan alle journalisten zich nooit eens een gekleurde "slip of the tongue" veroorloven.

Wel is er een behoorlijke stijging van het percentage dat de BRT "meestal onpartijdig" noemt (van 28 % tot 35,5 %). "Soms partijdig" schommelt omzeggens niet, en "meestal partijdig en eenzijdig" daalt van 9,5 % tot 6,1 %. Tenslotte waren er in '75 meer respondenten die de BRT "meestal partijdig" vonden dan "altijd objectief"; in '86 lag dit omgekeerd.

Dat ziet er positief uit voor de appreciatie van de BRT-berichtgeving. Een gelijklopende trend met de Knack-peilingen, dus.

In navolging van De Standaard, telt Fordyn de cijfers samen. Dat is natuurlijk in strijd met de statistische en sociaalwetenschappelijke deontologie:

Tabel 4: Samengetelde categorieën van Dimarso-Inra (1975) en Fordyn (1986): in % van het aantal antwoorden

waardering BRT-nieuws	1975	1986
objectief en neutraal	36.9	43.9
partijdig en eenzijdig	33.0	29.4
zonder antwoord/weet niet	30.1	14.6
niet geïnteresseerd		13.1

"Altijd" en "meestal" enerzijds en "meestal" en "soms" anderzijds worden dus samengeklutst. Hieruit meent Fordyn dan te kunnen besluiten "dat de resultaten van de Dimarso-studie niet meer gelden" (Fordyn 1986: 64). Deze conclusie lijkt ons veel te voorbarig en gesteund op te weinig cijfermateriaal. Het samentellen van de percentages op die wijze doet trouwens sterke twijfels rijzen. Men zou zo immers evengoed kunnen beweren dat "in het beste geval" 71,6% (43,9% + 27,7% in '86) van de bevolking "niet ontevreden" is met de objectiviteit van de berichtgeving. Onzin vanzelfsprekend.

We willen, zonder in hetzelfde euvel te vervallen, de volgende redenering vooropstellen: als de BRT *meestal onpartijdig en neutraal* is, dan is hij *per definitie tevens soms partijdig en eenzijdig*! Dus zou 51,5 % van de bevolking in '75 en 58,5 % van de bevolking in '86 een genuanceerd oordeel hebben over de BRT, die meestal wel onpartijdig is, maar soms ook eenzijdig.

Het percentage van de ondervraagden dat wél een mening heeft over omroepobjectiviteit is tenslotte lichtjes gestegen. Dit zou een effect kunnen zijn van de verhoogde media-belangstelling voor de media.

Deze gegevens worden nog interessanter in het licht van vroeger onderzoek, dat in de vergetelheid is geraakt, maar niettemin juist een wezenlijke nuance in het debat kan aanbrengen. We denken met name aan twee enquêtes uit de vroege jaren '60.

In 1962 deed het maandblad "Kultuurleven" een onderzoek over het nieuws van "Brussel-Nederlands" bij z'n lezers. Boone heeft opgemerkt dat men een beetje moet oppassen met deze peiling: de lezers van het tijdschrift zijn immers voor meer dan de helft intellectuelen (Boone 1966: 11 - voetnoot -). (N.B.: ook de lezers van het tijdschrift Knack zijn niet representatief voor de "gemiddelde" Vlaamse bevolking, zie boven).

Omdat in het artikel van Herpels in Kultuurleven geen vergelijkbare percentages gegeven worden en omdat de resultaten van de peiling nogal omslachtig gepresenteerd zijn, beperken we ons hier tot een samenvatting van de conclusies die voor dit artikel nuttig blijken.

De gezamenlijke houding van de respondenten t.o.v. het nieuws is eerder appreciërend. Deze positieve appreciatie slaat echter meer op de inhoudsaspecten van het journaal dan op de vorm. Men bekritiseerde een groot gebrek aan vlotte en vloeiende expressiemiddelen, aan originaliteit en levendigheid. "De groep is het ermede eens dat de journalisten van de BRT goed geïnformeerd zijn, en nog meer, dat zij het essentiële weten te melden, al komen ook, naar zijn gevoelen, niet "alle" aspecten van de actualiteit tot hun recht, zeker niet de pittige en pittoreske. Maar tegenover diezelfde journalisten bestaat er een pijnlijk desappreciërend vooroordeel als het op neutraliteit en objectiviteit aankomt" (Herpels 1962: 270-271).

Bruikbaar voor onze vergelijking is een peiling van Humo en de Lodewijk de Raet Stichting uit 1963. Volgens Boone wijst deze enquête "niet bepaald op een zeer groot vertrouwen van het publiek in de radiobERICHTGEVING" (Boone 1966: 11-12 - voetnoot -). Het BRT-nieuws is namelijk:

Tabel 5: Peiling Humo-Lodewijk de Raet Stichting (1963): in % van het aantal antwoorden

waardering BRT-nieuws	1963
volstrekt niet objectief	12
soms niet objectief	54
wel objectief	27
geen antwoord	7

TWEEDE VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN

De laatste cijfers lijken ons redelijk vergelijkbaar met die van Fordyn en Dimarso-Inra. Om te beginnen daalt het percentage "volstrekt niet objectief" in vergelijking met (het minder absolute!) "meestal partijdig en eenzijdig" gestaag. Indien we aannemen dat "soms niet objectief" ook betekent "soms partijdig en eenzijdig", dan constateren we eveneens een groeiende vermindering van deze

opvatting (of het verschil tussen 23,5 % en 23,3 %, cf. tabel 6, significant is, betwijfelen we ten zeerste, maar dat doet niet per se terzake : de trend is eenduidig en duidelijk, zo menen we).

We durven niet beweren dat "wel objectief" hetzelfde is als "altijd objectief en neutraal" + "meestal objectief en neutraal", zoals Fordyn wel deed (hetgeen we boven bekritiseerden). Als we dat toch zouden doen, vinden we hetzelfde resultaat : steeds meer ondervraagden vinden de BRT eerder wel objectief.

Tabel 6: Algemene vergelijkende tabel : in % antwoorden

waardering BRT-nieuws	1962	1975	1986
volstrekt niet objectief / meestal partijdig en eenzijdig	12.0	9.5	6.1
soms niet objectief / soms partijdig en eenzijdig	54.0	23.5	23.3

Een conclusie die we mits enige reserve en indien vergelijking mogelijk is uit dit alles mogen trekken, is dat, in de ogen van "de publieke opinie", de BRT-journalisten zeker niet minder objectief werden na "de contestatie". Voor zover we juist ingelicht zijn, immers, worden '62 en '63 lang voor '68 gesitueerd, en in de vroege jaren '60 was nog geen sprake van "contestatie"; hoe konden degenen die door of in de contestatie gevormd werden, dan al aanwezig zijn bij de BRT ?

Het lijkt er eerder op dat men halverwege de jaren '70 méér tevreden was over de objectiviteit van de berichtgeving en nóg meer in de laatste jaren, dan wel in de vroege jaren '60. Een drietal verklaringen lijken ons hiervoor mogelijk :

- de BRT is inderdaad objectiever geworden, na de contestatie,
- de BRT-objectiviteit (die al of niet bestaat) komt meer overeen met de subjectiviteit van het publiek, na de contestatie,
- het publiek is minder kritisch geworden t.o.v. de berichtgeving, na de contestatie.

De laatste verklaring is mogelijk, maar lijkt toch enigszins eigenaardig, zeker voor de tweede periode ('75). Men moet immers voor ogen houden dat toch minstens een deel van het publiek door de contestatieperiode geworsteld is, en men zegt dat die kritisch was.

ENKELE BELANGRIJKE OPMERKINGEN

1) We beseffen zeer goed dat het vergelijken van deze statistieken gevaarlijk kan zijn. De resultaten (en dus ook de besluiten) kunnen verkeerd blijken.

Bij zulke vergelijkingen gaat men er trouwens van uit dat de steekproeven op zich reeds geldig, representatief en eerlijk verwerkt zijn. Daarover heeft ondergetekende vanzelfsprekend geen controle (3).

Dit is geen vergoelijking, integendeel, het is een waarschuwing tegen het onbesuisd en ongenueanceerd overnemen van de besluiten. Enige garantie voor de geldigheid ervan is er in feite niet.

2) Ondanks dat menen we dat de trend (in de richting van meer tevredenheid met de objectiviteit van de BRT) duidelijk is, mede doordat alle resultaten in de-

zelfde richting wijzen, hetgeen, zo vermoeden we tenminste, nauwelijks toeval-
lig kan zijn.

Dat betekent dan tevens dat de politieke hetze die tegen de BRT gevoerd werd
en het uitspreken daarvan in de media :

- ofwel geen invloed gehad heeft op het publiek (men vindt, ondanks de toene-
mende kritiek, meer en meer dat de BRT wél onpartijdig is),

- ofwel een negatieve invloed gehad heeft (men vindt steeds meer dat de BRT
objectief is, maar zonder de georchestreerde kritiek op de omroep zouden nog
meer mensen de BRT objectief vinden),

- ofwel een eerder positieve invloed gehad heeft voor de redacties ("ze zijn weer
aan 't kappen op de BRT-journalisten en die doen nog zo hun best !").

Welke van deze hypothesen juist is, kan in dit artikel vanzelfsprekend niet bes-
tudeerd worden.

3) Het is niet omdat 67,2 % van de bevolking de BRT "altijd objectief en neu-
traal", "meestal objectief en neutraal" of "soms partijdig en eenzijdig" vindt
(Fordyn), dat de berichtgeving dat ook werkelijk zou zijn ! Het betekent mis-
schien alleen maar dat ze in die mate tegemoet komt aan de wensen van het
publiek, zoals boven reeds gesuggereerd.

4) Bovendien werd nog nooit gevraagd :

- zo men de BRT objectief vindt, of hij dat dan ook wel moet zijn in de ogen van
de ondervraagde (men zou bv. kunnen stellen : "ik vind de BRT wel objectief,
maar ik zou willen dat hij partijdig is),

- zo men de BRT partijdig vindt, wat dat dan eigenlijk wel wil zeggen : te links
of te rechts, te unionistisch of te federalistisch, te rood of te blauw, te geel of
te groen, te confessioneel of te vrijzinnig, te kritisch of te onkritisch...?

Interessante bevindingen betreffende dit laatste punt kwamen we tegen bij Bur-
richter. Op de vraag "ist das Fernsehen in der Bundesrepublik nach Ihrer Mei-
nung parteipolitisch neutral ?" antwoordden 72,5 % van de ondervraagden
"ja". Maar op de vraag "welche Partei kommt im Fernsehen am meisten zu
Wort ?" volgde het antwoord : CDU 36 %/ SPD 3 %/ FDP 0,2 %/ alle gleich
23 %/ sonstige Parteien 1 %/ weiss nicht + keine Antwort 36 %. Burrichter
ontdekt dan ook "das nahezu 30 % unserer Probanden ein Übergewicht der
stärkeren Regierungspartei im Medium Fernsehen als in Ordnung ansahen"
(Burrichter 1970: 182-183). Met andere woorden : hieruit bleek hoezeer men
"objectiviteit" nog in termen van "proportioneel evenwicht" definieerde. Ook
de beperkte gegevens uit de UNIOP-UNISOP-peiling (zie boven) doen twijfels
rijzen over de "objectiviteit" van ondervraagden in enquêtes.

SLOT

Indien men aan wil nemen dat de voorgestelde steekproeven representatief én
(gedeeltelijk) vergelijkbaar zijn, dan is het belangrijkste besluit uit deze compi-
latie van bestaande opiniepeilingen rond de BRT-objectiviteit, dat steeds meer
geënquêteerden vinden dat het omroepjournaal meestal wel objectief is, terwijl
steeds minder ondervraagden zeggen dat de BRT meestal of soms partijdig en
eenzijdig is (Humo - Lodewijk de Raet Stichting 1963, Dimarso-Inra 1975, Fordyn
1986). Gegevens over de laatste jaren bevestigen trouwens dat de BRT door
het grootste percentage Knack-lezers en andere Vlamingen als meest objec-

tieve vernoemd wordt, boven de NOS of zelfs de BBC. Voor Knack-lezers lijkt ook dit in steeds toenemende mate het geval te zijn (Knack-Sobemap 1984, 1987). Tevens kon, ook weer met het nodige voorbehoud, afgeleid worden dat het publiek ook vóór "de contestatie" helemaal niet tevreden was met de objectiviteit van de berichtgeving (Kultuurleven 1962) en wellicht zelfs minder dan nu (Humo - Lodewijk de Raet Stichting 1963).

Hiertegen zou men kunnen opwerpen dat er geen controlemogelijkheden bestaan over de meeste enquêtes, en dat is een zeer terechte opmerking, maar niettemin zal men moeten toegeven dat de resultaten zeer eenduidig zijn en allemaal in dezelfde richting wijzen, in die mate, zo menen we, dat men omzeggens niet van toeval kan spreken.

Men moet evenwel voor ogen houden dat zulks niet wil zeggen dat "het publiek" meer tevreden is met de berichtgeving (moet die bv. wel objectief zijn in de ogen van de ondervraagden?), noch dat de BRT werkelijk objectief zou zijn. Daarenboven kan wel blijken dat steeds grotere cohorten van "de publieke opinie" de BRT wel of meestal objectief vinden, het blijft hoedanook een minderheid. Een meerderheid heeft een genuanceerd oordeel (òf "soms partijdig" òf "meestal onpartijdig").

Gesteld dat de berichtgeving in de jaren '70 en '80 als objectiever getaxeerd werd dan in de vroege jaren '60, en aangenomen dat de berichtgeving in de jaren '70 kritischer werd, zou men kunnen afleiden dat het publiek kritischer berichtgeving objectiever vindt. Deze mogelijkheid is echter helemaal nog niet onderzocht. Want inderdaad, de grootste verwaarloosde en dus onbekende parameter in al het onderzoek blijft de vraag: wat betekent dat, "de BRT is niet objectief"?

NOTEN

- (*) Dit artikel is gebaseerd op een deel van hoofdstuk 4: Kritiek op de BRT-berichtgeving en analyse van de kritiek, pp. 177-228 in Thoelen, Peter (1988), *Wie is bang van objectiviteit? Theoretische fundering van het begrip en inventaris van de problematiek in de BRT*. Licentiaatsverhandeling Communicatiewetenschap, K.U. Leuven.
- (1) De meest geciteerde schematisering van "objectiviteit" werd in 1970 door Jörgen Westerståhl gegeven (Westerståhl 1970, 1983). In ons taalgebied ondermeer overgenomen door Verstraeten (1980: 119) en Clijmans (1979). In het buitenland door grote namen als McQuail (1987: 131). Persoonlijk vinden we deze schematisering niet alleen achterhaald, maar ook onjuist. Hoofdstuk 2 van onze thesis bevat een kritiek en een correctie op dit model (Thoelen 1988).
- (2) Alle ons bekende peilingen werden belicht, met uitzondering van de kijkersbrievenganalyse van Johan Pilet, die geen vergelijkbaar kwantitatief materiaal bevat (Pilet 1982).
- (3) Fordyn is de enige die gegevens publiceert die de lezer wat controlemogelijkheid bieden.

LITERATUURLIJST

- Boone, Luk (1966), *De sociaal-politieke betekenis van de radioberichtgeving*. Mechelen, Sinfra.
- Burgelman, Jean-Claude (1980), *De politieke agenda-setting-functie en het meta-agenda-setting-effect van de externe kritiek op de (radio)berichtgeving bij de Belgische omroep*. Licentiaatsverhandeling Communicatiewetenschap, V.U. Brussel.
- Burgelman, Jean-Claude (1984), Omroep en objectiviteit. De politieke agenda-setting-functie van de externe kritiek op de omroep(radio)berichtgeving (periode 1970-1977), *Res Publica*, 243-277.
- Burricher, Clemens (1970), *Fernsehen und Demokratie. Zur Theorie und Realität der politischen Information des Fernsehens*. Bielefeld, Bertelsmann Universitätsverlag.
- Clijmans, Lieve (1979), *Het theoretisch principe objectiviteit. Literatuurstudie als proeve tot begripsmatig en procesmatig definiëren van een controversieel maxime in Westeuropese monopolistische omroepen*. Licentiaatsverhandeling Communicatiewetenschap, K.U. Leuven.

- Dejonghe, Huib (1975), De BRT en alternatieve zuilen, *Ons Erfdeel*, (1): 62-70.
- Engels, Jan (1976), *Het liberalisme tegenover radio en televisie*. Brussel, Paul Heymanscentrum.
- Fordyn, Alex (1986), *Hoe objectief is de BRT ?* Brussel, S.I.R.T.
- Grootjans, Frans (1980), Het nieuwe BRT-statuuut. Nog steeds geen mediabeleid, nog steeds geen open bestel, *De Vlaamse Gids*, (2): 83-90.
- Herpels, Antoon (1962), Enquête over radio-informatie, *Kultuurleven*, (4): 253-274.
- McQuail, Dennis (1987), *Mass communication theory*. London, Sage Publications.
- N.N. (1982), Het BRT-monopolie doorbreken ? *C.E.P.E.S.S.-documentatie* (VII-VIII).
- Parez, Jan (1971-1972), *Objectiviteit in de BRT-berichtgeving naar aanleiding van recente incidenten*. Licentiaatsverhandeling Pers- en Communicatiewetenschappen, R.U. Gent.
- Pilet, Johan (1982), *Aspecten van de feedback bij de omroep : inhoudsanalyse van kijkersbrieven bij het televisie-actualiteitenprogramma Panorama*. Licentiaatsverhandeling Communicatiewetenschap, V.U. Brussel.
- Reding, Erik (pseudoniem) (1981), Het t.v.-nieuws : vier provocerende stellingen, pp. 11-28 in N.N., *Afbreken is gemakkelijk. Het beste uit Heibel*. Leuven, Kritak.
- Thoelen, Peter (1988), *Wie is bang van objectiviteit ? Theoretische fundering van het begrip en inventaris van de problematiek in de BRT*. Licentiaatsverhandeling Communicatiewetenschap, K.U. Leuven.
- Van Laeken, William (red.) (1977), *Dossier omroep*. Leuven, Kritak.
- Verstraeten, Hans (1980), *Pers en macht. Een dossier over de geschreven pers in België*. Leuven, Kritak.
- Westerstahl, Jörgen (1970), L'objectivité est mesurable, *Revue de l'U.E.R.* (121B): 13-17.
- Westerstahl, Jörgen (1983), Objective news reporting. General premises, *Communication Research*, (3): 403-424.

MEDIABRONNEN

- Knack (26 december 1984), J.G.: De BRT is geen booswicht.
- Knack (20 mei 1987), N.N.: De lezer in de spiegel.
- De Morgen (8 oktober 1987), M.B.: Vlaamse televisie-enquête : de appels van de politici, en de peren van het publiek & BRT: veelbemind maar onbekenen.
- Spectator (23 mei 1981), Alleene, Carlos & Vancaeneghem, Stef : Enquête bij alle partijvoorzitters. Hoe objectief is de BRT ?
- Spectator (19 juni 1982), Clerinx, Herman : Interview met Dirk Verhofstadt.
- De Standaard (27 maart 1975), N.N.: Bevolking erg verdeeld over BRT-objectiviteit en zuilen.